

і це може бути свого роду тиском на суд, який постановляє вирок. Саме тому деякі науковці (Звирбуль В.К., Сахаров А.Б. та ін.) та практики вважають, що слідчий не повинен виявляти причини й умови вчинення злочину і реагувати на них у кримінальному процесі [4; 5].

З таким підходом погодитись не можна, слідчий може і повинен брати участь у запобіганні злочинам, позаяк у сьогоdnішніх умовах це необхідно робити: 1) у межах повноважень, передбачених існуючими завданнями [1]; 2) відповідно до вимог КПК України [2], який надає слідчому ще більше можливостей з запобігання злочинам кримінально-процесуальними засобами. Фактично вся діяльність слідчого у кримінальному процесі повинна бути спрямована на запобігання злочинам.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Справа «Дактарас проти Литви». Рішення Європейського суду з прав людини від 24 листоп. 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_005
4. Звирбуль В. К. Деятельность следователя по предупреждению преступлений: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза» / В. К. Звирбуль. М., 1963. 26 с.
5. Сахаров А. Б. О личности преступника и причинах преступности в СССР. М.: Юридическая литература, 1961. 279 с.

Легенька Марина Миколаївна,

аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОГРАМА ДЛЯ КРИВДНИКІВ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗАХІД РЕАГУВАННЯ НА ВЧЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Спеціальним заходом реагування на вчинення домашнього насильства є програма для кривдників, які свідомо вдаються до домашньої насильницької чи агресивної поведінки.

Запровадження такої програми ґрунтується на міжнародних правових стандартах. Зокрема стаття 16 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та

боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) передбачає відповідне державне реагування на дії чоловіків, які використовують фізичне, психологічне або сексуальне насильство стосовно жінок у вигляді реалізації програм, призначених для осіб, які вчинили домашнє насильство (пункт 1 статті 16), та кривдників, які вчинили статеві злочини (пункт 2 статті 16) [1].

Міжнародне визнання актуальності та загальносуспільної значущості протидії домашньому насильству, яке здійснюється на державному рівні, базується на відповідному правовому досвіді, напрацьованому у різних країнах. Для відповідної європейської практики характерне певне розмаїття, обумовлене наявністю різних типів програм для кривдників, до яких відносяться так звані лікувальні програми, об'єктом яких є кривдники, винні у вчиненні домашнього насильства, які перебувають у місцях позбавлення волі. Програми зміни поведінки засуджених за вчинення домашнього насильства передбачають застосування випробувального терміну та здійснюються силами волонтерських організацій. До кривдників, яким не призначене кримінальне покарання за вчинення домашнього насильства, застосовуються програми зміни поведінки та ставлення у межах спільноти, які проводять неурядові організації та інші структури, пов'язані з системою кримінального судочинства.

Так, у Великій Британії набула поширення програма «Respect»⁵⁴, створена та запроваджена Національною мережею фахівців-практиків (NPN), з метою надання підтримки особам, які займаються діяльністю, спрямованою на коригування асоціальної поведінки осіб, які вчинили домашнє насильство а також надання допомоги постраждалим від нього, створення та супроводженні відповідних законодавчих ініціатив; пропагування успішних практик у роботі з кривдниками задля визнання суспільним пріоритетом безпеки осіб, які постраждали від домашнього насильства, передусім жінок та дітей [2].

В Сполучених Штатах Америки широко застосовується для подолання домашнього насильства модель «Duluth» (DAIP – проект втручання проти домашнього насильства). Вихідними принципами якого є забезпечення безпеки жінок та дітей шляхом притягнення кривдників до відповідальності за скоєне насильство чи погане шляхом втручання, яке надає їм можливість змінити власну поведінку на ненасильницьку через аналіз кожним кривдником намірів та джерел власної агресивної поведінки [3].

Запровадження корекційної програми для кривдників в Україні передбачене статтею 28 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4] а також абзацу тринадцятого статті 11

Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [5]. При цьому створення та реалізація подібних програм виходить з необхідності подолання стереотипної насильницької моделі поведінки кривдника шляхом формування неагресивних поведінкових стандартів, відповідального ставлення до власних дій, посилення особистісної відповідальності за виконання батьківських обов'язків та подолання дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Нормативно-правовою базою для створення та реалізації відповідних програм є Типова програма для кривдників, затверджена Наказом Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року № 1434 [6]. Метою реалізації зазначеної програми визначено корекцію агресивної поведінки осіб, що вчинили домашнє насильство а також формування соціально прийнятних норм, гуманістичних цінностей і ненасильницької поведінки.

До завдань типової програми віднесені формування у кривдника відповідального ставлення до власної поведінки та її наслідків, усвідомлення ним домашнього насильства правопорушення, за яке передбачена відповідна адміністративна чи кримінальна відповідальність, переорієнтування моделі його поведінки на неагресивні стандарти сприйняття та засвоєння стандартів гендерної рівності, взаєморозуміння, взаємоповаги та дотримання прав усіх членів родини а також формування навичок безконфліктного спілкування, ефективної комунікації.

Критерієм залучення особи до участі в програмі визначено належність до групи ризику щодо вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі. При цьому підставою для забезпечення проходження програми визначено інформацію, яка надається уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству Передбачені як добровільна участь кривдника у проходженні програми, так і обов'язкове проходження за рішенням суду. Визначено також строк проходження програми, який коливається у межах від трьох місяців до одного року.

Виконання вимог законодавства щодо розроблення програми, її організацію та забезпечення її проходження кривдниками покладено місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. До участі в організаційно-методичному та матеріально-технічному забезпеченні організації заходів, пов'язаних з організацією проходження програми можуть залучатися підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, фізичних осіб - підприємців, а також

фізичні осіб, які надають соціальні послуги, відповідно до законодавства.

Обумовлена обов'язковість попереднього проходження спеціального навчання для фахівців, які залучені до реалізації програми.

Таким чином, аналіз адміністративно-правового, організаційно-управлінського та змістово-методичного забезпечення організації проходження програми для кривдників, які свідомо вдаються до домашньої насильницької чи агресивної поведінки, дає підстави для віднесення її до ефективної та перспективної форми адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 10.03.2019).

2. Together we can end domestic abuse. URL: www.respect.uk.net (дата звернення: 10.03.2019).

3. Domestic Abuse Intervention Programs. Home of The Duluth Model. URL: <https://www.theduluthmodel.org/about-us/> (дата звернення: 10.03.2019).

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 14.02.2019).

5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 18.02.2019).

6. Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18> (дата звернення: 28.02.2019).